

ЗНАЧЕННЯ ГЕРМЕНЕВТИКИ В СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІЙ СИТУАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Формування герменевтики з середини ХХ ст. по теперішній час обумовлюється деякими рисами духовної кризи сучасної західної цивілізації: витесненням гуманітарного значення на користь природничо-наукового і технічного, поширенням прагматично-споживацького відношення до цінностей культури, прагненням усувати традиції минулого, всезагальним нівелюванням і культом посередності, підвищенням рівня маніпулювання людиною, посиленням феномена нерозуміння в житті, науці, мистецтві; посиленням консервативних тенденцій в громадсько-політичному житті.

Сучасні західні мислителі, оголошуючи можливість подолання духовної кризи через нові технології виробництва і поширення інформації, вважають, що нове інформаційне суспільство здатне не тільки підвищувати рівень свободи та усвідомлення людиною своїх можливостей, сформувати новий, більш “людяний” тип людини, але й замінити або підсилити розумову працю людини.

У результаті запроваджується логіка коду, магія спільності індивідів, які об’єднуються разом єдиними правилами гри та єдиною системою знаків. Здавалося б, інформаційне суспільство забезпечує вільний доступ до інформації, проте знаковий спосіб функціонування відтворює логіку знаків. Коди при цьому функціонують як смисли, формуючи різноманітні ілюзії, зокрема соціальні, поширюючи нерозуміння.

Це стосується нібито “покращення” освіти та наукової творчості переважно через комп’ютер, розподілу влади й контролю в суспільстві. Виникає питання: “Чи може людський дух функціонувати лише в раціонально-знаковому плані чи він неминуче відтворює уявне?” Останнє слід розуміти як менталітет епохи і соціальної групи, які захоплюють своїм епістемологічним полем наукові концепції та соціальні теорії.

Філософська програма сучасної герменевтики прагне віднайти засоби розуміння особливостей духовного життя суспільства, засоби подолання відчуження і некомунікабельності в сучасному світі, відродити гуманістичні цінності та ідеали минулого. Більша частина міркувань представників герменевтики носить антисцієнтистський і антитехніцистський характер, тяжіє до технофобії, містизму та ірраціоналізму. Проте на відмінну від екзистенціалізму

герменевтика тримається більш поміркованої позиції щодо науки. Основний акцент у критиці науки — абсолютизація і перебільшення її можливостей в інформаційному суспільстві, яке може бути деструктивною силою стосовно людини та її культурного середовища.

В сучасній філософській герменевтиці відбиваються типові соціально-психологічні установки людей інформаційного суспільства. Теорія розуміння опосередковано виявляє особливості сильного впливу масово-інформаційних потоків на психіку людей, а також особливості взаємостосунків людей в умовах відчуження.

Сучасні герменевти прагнуть з'ясувати амбівалентне становище індивіда, пов'язане із нерозумінням суті подій громадського життя. Нерозуміння супроводжує людину на кожному кроці при зустрічі з інформаційною лавиною. Проблеми сприйняття інформації не можуть вирішуватися без з'ясування феномена розуміння.

Процес розуміння філософська герменевтика прагне обґрунтувати в контексті проблеми традиції (Гадамер), з допомогою реалізації принципів історичності, мовності, діалогічних та ігрових відношень. При цьому методологія “наук про дух” відсовується на другий план і основний акцент робиться на з'ясуванні онтології історичного процесу “історичного життя значень”. Герменевтика визнає “ейдос” значення тільки у вигляді смислової форми (Е. Бетті) і над значення цілком панує принцип історичності. Тому сучасна герменевтика, яка в особі Г.-Г. Гадамера виступає проти суб'єктивістських принципів інтерпретації, критикує естетику Канта і віддає перевагу Гегелю, а не Канту і Шляєрмахеру.

Можна стверджувати, що герменевтика є надзвичайно важливою для розуміння проблем інформаційного суспільства. Вона намагається наповнити життя людини смыслом – через творчу процедуру розуміння. Джерело смыслу – не знак чи текст і не свідомість, що інтерпретує інформацію, а історія як сфера духу, де дух виступає як буття, як традиція, яка тлумачиться як “подія” (Гадамер). В “події” злиті в єдине ціле всі моменти часу; минуле, теперішнє і майбутнє в ньому співпадають. Історія, яку треба розуміти як “подію” не є вже послідовністю моментів, а реалізує, здійснює первісно заданий смисл, метафізичне призначення. Смисл визначається не функціонуванням інформації і технічними можливостями її передачі, а культурно-історичним контекстом буття людини в світі.